

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegeyi, gömörmegeyi, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklje múzeum őre.

RENDES MUN KATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, **Bécsből:** Veress Endre, **Beszterczéről:** Csernátóni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr. Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., Csikszeredából: Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hídvégről:** Nagy Sándor. **K-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., **Lugosról:** Dengi János dr., **M-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele, **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó-Szovát:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképező munkatársak:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. **Budapestről:** Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma 3213.

— Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. —

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első évfolyamtól megrendelhető. — Díszes borítékba kötve az I. II. és III. évfolyam ára 15 frt.

TARTALOM:

Oldal

Honvédek ellátása	101—102
Borsoss József honvéd-hadnagy a mariseli ütközetről	102—103
Észrevétel Czecz tbnok. művére Szentgyörgyi Józseftől	103—104
Honvédek albuma (Tizennyolczadik csoport) Orbay Dénes, Jeddí Sándor, dr. csatári Csatóry Lajos	104—105
Jegyzetek az 1849-ik évi eseményekről Lászlófalvi Velits Károlytól	105—107
Honvédek és a millenium Krudy Gyulától	107
Mara Gábor a 83. zászlóalj parancsnokának emléke Kovachich Horváth Ignácztól	107

Halálozások:

Beliczai László. — Bérczy István. — Müller János	107—108

Különfélék:

Társasestély. — Székely vértanuk hámvai. — Vasvári cseste helye. — Honvédegyletek az igazolási ügyben. — Honvédek ellátása a miniszterelnökségben. — Szegény honvédek tájékoztatása. — Tolnay Gáborról Thorotzkay Sándor.	107

BORITÉK TARTALMA:

Szerkesztői üzenetek. — Hátralékosok fölszolitása. — Kossuth Lajos emléksobrára. — Öreg honvédek képei a milleniumon. — Háromszék önvédelmi harcza. — A tanuló fiatalág figyelmébe. — Előfizetők jegyzéke. — Sánta huszár. — Éppen most jelent meg — „Az 1848—49. Magyar Szabadságharcz Története.” — Szalay-Baróthi. — Eladó zenemű-tár. — A Képes Családi Lapok. — Athleták. — Hirdetés.

Szerkesztői üzenetek.

Rácz Mózes. A „Történelmi Lapok“ könyvtárának I. kötete Pöltenberg és a kápolnai csata, Irták: Bulla György és Zámbei. Csak néhány példány van még belőle. Kötve 1 frt.

Mindazokat, a kik a „Történelmi Lapok“ árával hátralékban vannak s a kiknek július 1-én az előfizetési díj esedékes, tisztelettel kérjük annak mielőbbi beküldését, hogy mind ama feladatok megoldása, a miket kapcsolatban a milleniummal és ama törekvéssel, hogy a nagy idők daliáinak „Pantheona“ legyen a Történelmi Muzeum s a „Történelmi Lapok,“ elő készítés és megoldás körül, fenn akadást ne szenvedjen.

A kiadóhivatal.

Kossuth Lajos emléksobrára. Adjon mindenki annyit, a mennyit jó szívvvel adhat. A pénzt az érkezés napján takarékpénztárba helyezzük, hogy kamatokban is növekedjék a tőke. Az adományokat a „Történelmi Lapok“ hasábjain nyugtázzuk. Itt legkönnyebben megtalálja az utókor, kik voltak azok, kik filléreikkel hozzájárultak a nemzet legnagyobb fiának emléksoborra létesítéséhez.

Vincze István ujabbi gyűjtése:

Müller József kereskedő	5 frt — kr.
V. m.	— 11 .
összesen:	5 frt 11 kr.
Ehhez a 11 számban kimutatott	466 frt 97 kr.
Összesen	472 frt 08 kr.

A négyszázhetvenkét irt. 08 kr. ideiglenesen el van helyezve a kolozsvári kere-kedelmi bankban a 2082. sz könyvecskében.

Öreg honvédek képei a mileniumon. A kolozsvári orsz. ereklye muzeum a m. é-ben felhívta a 48—49-es honvédeket, hogy egyenkint vagy csoportosan fényképeztessék le magukat, a képeket a honvédek rövidebb-hosszabb életrajzai kíséretében küldjék be, hogy a daliás idők katonáinak képeiből minél szebb és imponálóbb csoportot lehessen alakítani. A felhívást tett követte. Több száz arczkép, csoportkép, egy kis levéltárt képező életrajzi adat-tár érkezett be, melyek már is szakszerűen vannak rendezve és csoportosítva. Legtöbb egyes kép van a kolozsvári honvéd-egylet köréből. Utánna a brassói, szolnokdoboka-megyei, szentesi, marostordamegyei honvéd-egylet köréből. Képviselve van különben a szabadságharcz minden fegyverneme és több katonával képviselve van minden honvéd-egylet. Most a kolozsvári honvéd-egylet előterjesztett indítvány folytán egyik gyűlésén elhatározta, hogy a tavaszon egy alkalmas napra összehívja az összes egyleti tagokat a Dunky-fivérek műtermébe; ott csoportosan, zászlóaljankint azután egyes képekben levéttetik magukat a milleniumi gyűjtemény javára. A muzeumban Kalmár Antal főhadnagy rendezí a képcsoportozatokat. Lajstromozza zászlóaljankint és betűsorban. Az arczképpel kapcsolatosan beérkezett életrajzok és a honvéd szolgálatra vonatkozó okmányok vagy egyéb iratok a honvéd nevével és szolgálati minőségével ellátott pálliumba helyeztetnek. A pálliumok betűrendben tartatnak nyilván. Ez uttal is felkérjük azokat, a kiknek csak arczképük vagy életrajzuk van benn, hogy pótlólag a hiányt kiegészíteni sziveskedjenek. Kivánatos volna, ha minél számosabb arczkép s életrajz érkezne be a honvédektől vagy hozzájuk tartozók részéről. Az életrajzokhoz kérdő pontokat tartalmaz lapunk jelen száma.

Háromszék önvédelmi harcza.

Ezen a czimen egy kötetre terjedő történelmi munka kerül a jövő héten szedés alá. Olvasóink tudnak róla; több oldalról, több izben kérdezősködtek is megjelenési ideje felől. Idáig nem adhattunk határozott választ. Hiszen öreg ember írja, Bemnek katonája, Gábor Áron hadsegédje Nagy Sándor hidvégi lelkész, 1848—49, tüzér főhadnagy.

Róla és kéziratban levő könyvről a Történelmi Lapok 1894. évfolyamának 126, 174. lapján van említés téve.

A munka írását 1892-ben már befejezte. Azóta a háromszéki önvédelmi harcban nevezetesebb szerepet vitt egyének életére s működésére vonatkozó adatokat gyűjtögette össze az öreg bajtárs sok utánjárással, nagy buzgalommal. Most már ezek is együtt vannak. A mű

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A m. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre czímére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, Iőter 12. sz., emelet
Telefon sz 244.

Előfizetési díjak:
1/4, évre 1 frt, 1/2, évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Honvédek ellátása.

A honvédek ellátása és temetkezési költségeik folyóvá tétele tárgyában az alábbi levelet kaptuk:

Az 1848—49. Történelmi Lapok tekintetes szerkesztőségének

Kolozsvárt.

Szerencséttem a tekintetes szerkesztőséget a következőkről értesíteni:

„Folyó évi július hó 1-től kezdve minden kérvény, melyben az 1848—49-iki honvédek nyug-

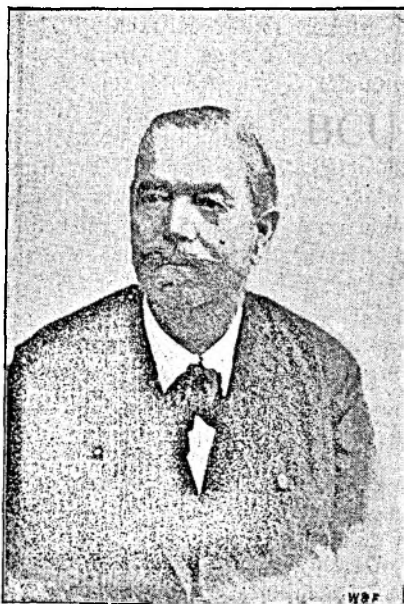
segélyző egyesület, mint ilyen továbbra is fennáll és csakis időleges segélyeket fog nyújtani.

Budapest, 1895. június 24-én.

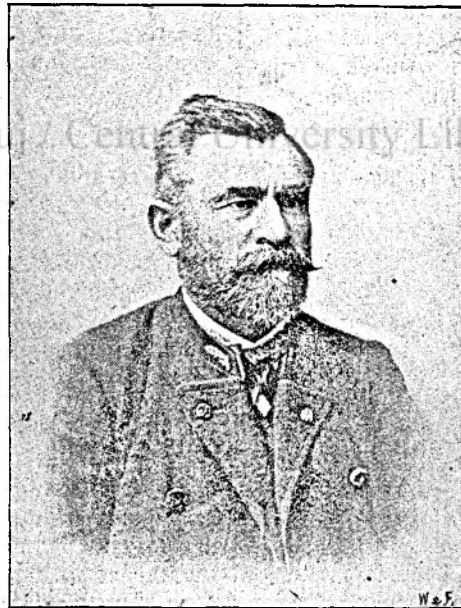
Az orsz. honvéd-segélyző egyesület elnöksége
Nedeczky s. k.

*

Örömmel üdvözöljük ezt az intézkedést, mely az újabb történet változtatásoknak természetes folytatása kellett, hogy legyen. Az utolsó években ugyanis kivették az igazolási eljárást a vármegyékben alakult honvéd-egyesületek kezeiből és a hatóságok útján szerzett a központi honvéd-segélyző egyesület meggyőződést arról, hogy az ellátás iránt folyamodó tényleg honvéd volt-e?

Orbay Dénes 2-ik honvéd utász-zászlóaljbeli főhadnagy.

Jeddi Sándor honvéd őrmester a 12-ik zászlóaljban.

Csátsári Csátsary Lajos 27. zászlóaljbeli százados.

dijat kérnek, a nagyméltóságú m. királyi miniszterelnökséghez intézendő, mivel ezen naptól kezdve az összes nyugdíjazási ügyeket melyek a negyvennyolc éves honvédekre vonatkoznak, a miniszterelnökség fogja elintézni. Ugyan ide küldendő az azon kérvények is, melyben az 1848—49-es honvédek özvegyei vagy hátramaradottjai temetkezési segélyt kérnek!

Felkérem a tekintetes szerkesztőséget, miszerint a fentieket becses lapjában közölni sziveskedjék.

Megjegyzem, hogy az országos honvéd-

Erre az intézkedésre valószínűleg az a körülmény indította a honvéd-segélyezés intézőit, hogy a honvéd-egyesületek vezetői öreg koruknál fogva, bajtársaik ügyeit kellő gyorsasággal és megfelelő utánjárással ellátni már nem igen tudták. Ám a hatóságok igénybe vételénél is csalódás érte a honvéd-segélyző egyesületet is, a honvédek is. A hatóságok ugyanis két-három hónap, fél évig tartották maguknál az átküldött ügyiratokat. Sok esetben ennyi idő után sem intézték el érdemlegesen, hanem, mint mondani szokták, csak lerázták a nyakukról. Az alatt a folyamodók legtöbbször el is haltak. A felelősség és vád e késedelmeskedések és mulasztások miatt az orsz. honvéd-segélyző egyesületet érte, holott az ügy nem nála, hanem azoknál a hatóságoknál feneklett meg, a melyek felett a segélyezési egyesületnek

rendelkezési joga nem volt és így kérhette, de nem követelhette a leadott ügyirat gyors és lelkiismeretes ellátását.

Ily körülmények között, a honvédek ellátás iránti kéréseinek gyorsabb elintézésére nézve előny s a száraz kenyeret váró öreg honvédekre nézve minden esetre szerencsés fordulat az, hogy a miniszterelnök, kinek rendelkezési joga van az összes hatóságok felett, gondjaiba veszi az inséggel küzdő öreg harcosok sorsát.

A honvédségélyző egyesületnek még is megmarad szép hivatása: a rendelkezésére álló alaptőkéből a humanizmus elvei szerint gyakorolni játékonytságot ott, hol a törvények vagy szabályok rideg betűi az inséget és nyomort nem enyhíthetik.

Mi, a kik öt év óta figyelemmel kísérjük a honvédelmi ügyeket s időről időre támogatni igyekeztünk az orsz. honvédségélyző egyesületet működésében az által, hogy az öreg bajtársakat minden kitelhető uton és módon tájékoztattuk az ellátás megnyeréséhez vezető utakról és módokról, a kik szemtanúi voltunk annak a nagy, sok felelősséggel, folytonos vesződéssel járó munkának, mely a rengeteg sok kérés ellátása körül felmerült, s láttuk hogy az elismerésből semmi, a meg nem érdemelt gáncsból annál több jut ki a derék és fáradhatatlan intézőknek, tisztelettel hajlunk meg előttük. Ők áldoztak az alap létrehozása körül tőkében, áldoztak évtizedeken keresztül munkában, törődésben bajtársaikért rengeteg sőt. Munkáikért azon a kellemes érzésen kívül, a melyet humanus téren a jó cselekvés érzete nyújt nemes lelkű egyéneknek, semmi más elismerést nem nyertek. Pedig áldozatkészségük, munkásságuk nélkül, sok öreg honvéd ki dolgozni már képtelen, koldulni szégyel, pusztult volna el éhen. Ezért az orsz. honvédségélyző egyesület intézőit szép munkájukért, a nemzet hálája és legteljesebb elismerése illeti meg.

Borsoss József honvéd-hadnagy a mariseli útközetről.

— Levél Hegyesi Mártonhoz. —

Papfalva, 1893 február 15.

Tudva van, hogy a havasok kitisztítása ellett rendelkezve, mivel az oláh felkelés gyupontjai a havasokban voltak. E czélból több oldalról intézték a felvonulást, Bánffy Hunyad felől, illetve e vidékről a következőleg intéztetett a felvonulás; Bánffy-Hunyadról indult ki az aldunai táborból 800 horvát fogoly Kolozsvárra kísérő 49-ik zászlóaljbeli egy század, mely nem ment vissza az Aldunára, hanem Bánffy-Hunyadra rendeltetett. Ezek rendes honvédek voltak, már több csatában vettek részt, századosuk Buzgó nevű volt, ki előbb az osztrák hadseregben szolgált, humanus, de erélyes ember, elő vigyázó és tapasztalt katona volt, hadnagya Polák nevű volt.

Incsel nevű faluból indult ki a mi századunk, a 123-ik honvéd zászlóalj 5-ik százada, vagyis ebből 3 szakasz, egy szakasz fedezetül lenn maradt Meregnyó faluban. Ennek századosa Szabó István volt, hadnagyk Horváth Lajos, Fejér és én. Fejér maradt lenn Mergyón a 4-ik szakasszal.

A Vasvári parancsnoksága alatt levő Rákóczy szabad csapat 4 századból állt, különböző helyeken Incselből indult, a 3-ik század, ennek parancsnoka volt Bátor, hadnagya Pessen Lajos, ezekkel indult Vasvári is.

A 2-ik század parancsnoka volt ő. Bulyovszky József, hadnagyk Kalotay Vincze és Németi Károly. Ezek indultak Valkóról.

Az 1-ső század indult Bánffy-Hunyadról, parancsnoka Erdélyi nevű volt, hadnagya Szarukán János.

A 4-ik század fedezetül Meregnyón lenn maradt, ennek századosa volt Baranyi Felix.

Ezen kívül éppen induláskor érkezett 2 század székely gyalogság, egészen ujonczok: Bánffy-Hunyadról ezek is indultak fel azonnal; tisztjeiket nem ösmertem.

Szintén Bánffy-Hunyadon állomásozott és onnan indultak a Bihari nemzetőr lovasok 1 szakasza Draveczky Lajos vezetése alatt, ezek alig 25-en voltak s csak küldönczök és futárokkul alkalmaztattak.

Volt 2 ágyu és 2 munitiószekér.

A felvonulás terve az volt, hogy éppen a havas alatt az összes csapatok találkoznak a Szamosnál. A művelet vezetésével Kolozsvárról vett parancs szerint Buzgó volt megbízva s a többiek neki alárendelve. E miatt úgy Vasvári mint tisztjei nehezteltek és egyáltalában Buzgóval szemben kiméltek, hidegek voltak. Es itt is igazolta a mondást a sors, hogy ha három magyar van együtt, az soha sincs egy akaraton.

A Szamosnál csakugyan össze találkoztunk s szűk hegyi utakon együtt haladtunk föl a havasokon Marisel felé. Egy fősikra értünk, a fák ritkultak, a Rákóczy csapat 1-ső századja ment elől s egy tisztásra érve, alig 200 lépésre megpillantotta az oláhok rendes sorokba álló oszlopát. Szarukán János a sorból kilépve rohamra vezényelt e szóval: Utánam fiúk! E perczen tüzelt az ellenség és Szarukán szíven löve rogyott össze, a Rákócziak nem maradtak adósok, előre nyomultak és gyilkos sor tüzet adtak. Az ellenségből kivált egy fehér tollas kalapu, azt érte az első lövés, a mint lerogyott, az oláhok körül vették s elvitték, de ezzel úgy látszott, a rend felbomlott köztök, eszeveszetten futottak a kis tisztásról be a sűrű erdőbe, elvonultak.

Itt az összes csapatok megálltak s mintegy 2 órai pihenőt tartottunk. Ekkor érkezett egy lóvas futár, Kolozsvárról hozott parancsot, hogy a havasokról vonoljunk le azonnal s induljunk Kolozsvárra, mert a muszka Erdélybe betört.

Itt megkell jegyezmem, hogy a havas felhajtására több ponton indult seregek már e parancsot akkor mind megkapták, de mi arról tudomással nem bírtunk. A tiszték tanácskoztak. Buzgó a parancsot minden áron fogadatosítani akarta s a vissza vonulást megkezdeni, hanem Vasvári és tisztjei azon voltak, hogy ha már feljöttünk, keressük fel az ellenséget és arassunk egy diadalt. Elindultunk s délután 2 óra tájon megérkeztünk Marisel fölé egy dombra s ott tábort ütöttünk, mi okon, nem tudom, Mariselen nem álltunk meg sen, a falu teljesen üres volt.

E helyen háltunk meg, az ellenségből azonban az egész este nem láttunk egyet sem, tábor tüzek sem látszottak egy felől sem.

Reggel vártuk, hogy az élelmi szereket alulról utánunk felhozzák, azonban csak 2 honvéd érkezett azon jelentéssel, hogy az ut, amin feljöttünk be van vágva és fákkal eltorlaszolva, emiatt az élelmi-szerekket felhozni nem lehet.

A mi századunkból 25, a Vasvári csapatból egy fél század lement Pessen vezetése alatt, ki bontották az utat s felhozták az élelmi szert, s egyuttal 100 embert — oláhokat — hoztak az utbontásra is.

Draveczy Lajos hat emberével elindult Gyalu felé utat keresni, mert arra a kolozsvári ut közelebb lett volna. Este felé már láttuk a velünk párhuzamos, de mély és járhatlan völgy, szakadék által elválasztott hegygerinceken vonulni az oláhokat. Voltak köztük osztrák katonák és lovasok is, felösmertük tisztán. Rendben és lassan vonultak a tisztásokon s ismét eltűntek az erdő sűrűjében.

Mi vártuk Draveczyt, azon helyen töltöttük az éjt is, hajnalban sem érkezett. Elindultunk mi is Gyalu felé.

Már akkor a szomszédos hegygerinceken mint a setét fellegrabok, egymáshátán volt a sok oláhság, amint mi indultunk, indultak ők is azon irányban.

Ekkor Draveczy 6 embere vissza érkezett, ő maga kerülő uton ment a szamosig ahonnan indultunk fölfelé, azt üzenté s a legények is mondták, hogy Gyalu felé járhatatlan helyek vannak, arra semmi szin alatt nem tudunk lemenni.

Vissza fordulunk, átmentünk Mariselen, az első összeütközés helyén is, mert ezek mind fensikon feküdtek. Az ellenség ezt látva szinte megfordult, és ismét egy irányban vonult velünk, hanem menete gyorsabb lett. A lemenő szűk hegyi utban akartak elébünk kerülni, s hogy ezt tehessék, gyorsan kellett menniök, mert míg mi egyenesen mentük, nekik egy óriás C. betűt kellett menniök a lejáróig.

Amint a leereszkedő uthoz értünk, ismét be volt az ut vágva, rengeteg fákkal eltorlaszolva. Az erdős meredek oldalon a legénység levonulhatott volna ugyan, de az ágyuk és munitiók szekereket az erdőben nem lehetett vinni. A egész századunk s a fenn levő 100 oláh hozzá kezdtünk ismét az ut bontásához. Vasvári, Erdélyi és Bulyovszky hátul voltak századaikkal, buzgó százada balról, a 2. század székely jobbról fedezett bennünket.

Különös volt az, mikor Marisel felől vissza indultunk, Bulyovszky, Erdélyi és Vasvári egymást megcsókolták, kezét szorították és úgy vártak el egymástól: századaik élére állottak. Ezt én magam is láttam, s Buzgó jegyezte meg e jelenetet e szókkal: *ezeknek valami előérzésük van, és hosszan nézett utánok.*

Az ut bontása közben egyik oláh magyarul tisztán megszólított; „siettesse az embereit uram, mert itt nem sokára mind elvesznek!“ — Az ember darócztöltetben volt, de arca szelid vonásai és nyílt tekintetével társaitól élénken különbözött. Kérdeztem tőle kicsoda, hogy ily jól tud magyarul? Azt felelte: „én egy román pap vagyok.“ Egyebet magáról semmit el nem árult.

A fenn várakozók a bandával huzatták a jó nótákat mi bontottuk az utat s azt meg is tisztítottuk. Mi mentünk le és legelőbb le értünk. De ekkor már az oláhság tüzelte oldalt a székelyeket, más oldalt a Buzgó csapatját azonban meg nem támadta, hagyta azokat is levonulni.

Mikor az utat már kibontottuk, felizentünk Vasvárinak s a fennmaradtaknak, hogy jöjjenek, de nem indultak. Ekkor megérkezett Draveczy a szamos felől és ment föl Vasváriékhoz, de már nem mehetett fel, mert ott már azokat egész körül vették, ő alólla lovát ki lötték.

Vasvári, Batori és Bulyovszky, ugy erdélyi megindultak az uton, a körül levő ellenség tüze közt, hanem amint a szűk hegyi utba értek, az ágyut már nem használhatták. A tüzekek megfutottak és mind le is jöttek. Vasvári, Erdélyi és Bulyovszky még megakarták kísértetni az ágyu használatát, de nem tudták a szűk uton megfordítani sem. Beszegezték mind a kettőt.

Ez az időtöltés volt vesztők, mert mi alul a veszedelmet nem láttuk és Buzgó sem tudta; azt hittük,

ők is jönnek rendben lefelé, de hiába vártuk. Batori fészadával áttörte magát, jött le, azoktól tudtuk meg és a visszatérő Draveczytól, hogy Vasvári, Erdélyi és Bulyovszky nincsenek többé, volt a ki látta s elmondá, hogy mind a hármat az ágyu mellett lándzsákkal szurták le és kövekkel dobálták agyon.

Amint mi utánunk a székelyek leértek, indulni, futni akartak, de az éppen lenn termett Buzgó azzal fenyegette őket, hogy lelöveti, ha egy lépést mernek tenni és le is hordta őket. Megálltak.

Amint Buzgó a fenn maradtak rossz helyzetéről értesült, vissza vezényelt minket is, saját századát, a székelyeket is szintén leérkező Batorit is. Visszamentük, de már sem ellenség sem barát nem volt élő a küzdőterén. Szomorú volt nézni a véres sziklákat, pirosra festett lombokat és virágokat.

Az ágyut elvitte az oláh, a lovak lelőve, össze szurva feküdtek dögölve a szűk utban. Elcseszteinket az ellenség minden ruhától megfosztotta és több rakásba össze hordta, egymásra rakta és zöld galylyal, lombokkal fedte be. A mezitelen emberek közt már nem ösmertünk meg senkit a legtöbbit össze szurták, kövel ütötték agyon, arcaik teljesen elégtelenítve. Nem ösmertük fel Vasvárit sem.

Vissza vonultunk Incelbe.

Borsos József

1848 - 49-iki honvéd-hadnagy

Észrevétel.

A (Czecz János 1848 - 49-beli honvéd tábornok ur által 1850-ben Hamburgban kiadott: „Bem's Feldzug in Siebenbürgen in den Jahren 1848. und 1849.“

(Folytatás és vége.)

A fogadón inneni kaptató domb alatt megállott és várta a székely zászlóalj elhelyezkedését és jeladását, de az a kitűzött idő után sem jeleztetett; nem volt mit tenni, hogy az eddigi siker meg ne hiúsuljon, mint katonai készenléttel a menetet folytatni, hogy pedig a császáriak öröme teljes legyen, a várt segítségen az oláh bíró Szentgyörgyi József főhadnagy előre küldötte az előőrs parancsnokhoz őt értesítendő a „segítség“ jöveteléről. A mint a főhadnagy a szakaszszal az országot hágó tetejére érkezvén, a császáriak előőrs „Halt-Werdát“ kiáltott feleltetett: „Gutfreund“ „Feldgeschrei“ a katonai előőrs; szabály szerént a „két taps“ megadatván, a mire az őrs kimondván a „Passirt“ szót, a huszárok az őrsvonalon belől mentek és a fogadó előtt sorban állott greniczereket megrohanták és szétugrasztották. Azok közül ki merre lehetett arra futott, nehogy az elszaladottak közül valaki Urbánnak hirt adhasson; a főhadnagy a szakaszával keresztül menvén a Szamos hidján, sebesen bevágatott Bethlen község közepébe; a szakaszt követték a többi huszárok is, Urbán a felső udvarban volt szállva épen tisztikarával vacsorához akart ülni, de a midőn a huszárok berohanását meghallotta és vitéz hadsergének jajgatását, a vacsorát otthagya gyalog futott el tiszti karával együtt, melyek közül daczára a nagy ködös setétségnek, egy gyalog százados és hadnagy elfogatott; az osztrák hadsereg Bethlenből oláh-prefektus, tribunus és landsturmostól szanaszét futott, későre a székely gyalog zászlóalj is megérkezett, ha korább érkezik, nagyobb részét az Urbán és Jablonovszki tiszti karának legényestől együtt ellehetett volna fogni. A huszárok lovaikról le nem szállhattak az udvarokba és házakba be nem mehettek, tehát a vitéz osztrák sereg elfuthatott, azonban a székelyek

sok elbújt osztrák katonát huztak ki az ágyak alól s más buvó helyükről és ejtettek foglyul.

Bem tábornok ez idő alatt rendszeren a sereggel folytatván utját, a bethleni hidnál egy részét csapatainak Naszód-felé küldötte ő pedig katonáival be jött Bethlenbe.

Szentgyörgyi József főhadnagy a két elfogott tisztet elővezetve bemutatva, jelentését megtette, még arról is, hogy az előesők mikép vannak felállítva.

Az idő éjfélelőtt 11 óra lehetett, Bem éppen oda szállott honnan Urbán elszaladt, az elfutott osztrákok által ott hagyott vacsora készen várta, az udvar ősz felügyelője — ki magyar volt — azonnal Bemnek és tisztikarának feltalált, Bem udvariasságból a két elfogott tisztet is asztalhoz ültette, mind a kettő Urbán-graniczer tisztje volt, ezek oly zavarban voltak, hogy azt sem tudták, hogy fiuk-e vagy leányok? Előbb Urbánnal akartak ülni vacsorához és most Bemmel szerencsések vacsorálni, valóban ritka szerencse érte őket, e jeles szabadság vezérével megismerkedhetni, végre a császári százados ámulatából kiocsudott, kérdezni kezdte, hogy mennyi volt a Bethlenre ütött magyar csapat száma, a midőn megtudta, a bámulás érzete annyira elfogta és olyan nyilatkozatot tett, hogy még az öreg tőbornokot is megnevetette, s azt kérdezte: „hát mi történt az ők „Vorpostjukkal“ hogy ők addig, míg a huszárok be nem vágattak semmit sem tudtak a dolgok menetéről.

A beérkezett magyar katonák elszállásolván magukat ettek és nyugalomra tértek; Egyszer csak éjfélután 3—4 óra közt trombita lárma-harsogás és dob lárma-pergés hallatszák, a katonaság azonnal kirukkolt, a jelentések a vezérnek megtétettek, parancs jött, hogy maradjanak csöndben, ezen alármérozásnak az az eredménye volt, hogy az elfutott és a közelebbi faluban magát megint összeszedett ellenség a trombita és dob alármot meghallotta a „Rückwärts-Concentrirungját“ egész a tihuczai határ-szorosig folytatta, ez időben több csata nem volt.

Bem január 2-án Bethlenből Beszterczének megindult „avangarde“-ban voltak a Vilmos-huszárok, utánuk jöttek a Mátyás-huszárok az ágyukkal és a gyalogság, ellenséget sehol találni nem lehetett.

Besztercze polgármestere egy küldöttséggel Bem elébe jött kérvén a város oltalmazását — meg is kapták — de hadisarczot kellett fizetniök, a maga rendje szerint. A magyar sereg egy puska lövés nélkül Beszterczére bement, ott kipihenvén magát, a tábornok 4-én sereggel megindult Tihuczának; ellenségre sehol sem talált egész Tihuczáig, itt Urbán katonáival fel volt állva. Kiss Sándor Székely-husár őrnagy, ki mint ezredes sebesült meg a tömösi sáncznál 1849. június 20-án sebében el is halt. A magyar haza ezen Leonidása, ki 2000 emberével védte a tömösi szorost és 4 nap tartotta fenn magát folytonos csatázással 30.000 muszka 10.000 osztrák ellenében, ezek ily erő mellett is csak a vezérével együtt elvérzett székelyek holttestén törhettek be a haza szent földjére, így halt meg az ő vitéz székelyeivel Kiss Sándor ezredes ezen az újabb kor Leonidása és tette a tömösi szorost a magyar „Thermopyle“-jévé, ha mindenütt — a Királyhágón innen (Magyarországon) is — úgy védtek volna a szorosokat, sok másképp lett volna; mint a hogy lett a folytonos retirálással. Ő vezetvén az előcsapatot a Székely-huszárokkal, daczára a Tihuczához vezető magas hegynek, Urbán seregét megrohanta úgy, hogy Urbán még Chapeaupas-ját is elhulatta futásközben. Katonái is mind az erdőbe szaladtak, Bem az nap sereggel Bukovina határszélében, közel Tihuczához levő katonai baraque-ban éjjelezett, másnap Dorna-Watraig ment ott egy éjjel volt, másnap vissza jött Erdélybe

Tihuczán hagyta őrizeten a Sándor gyalog-zászlóalját a Mátyás-huszárok és más gyalog csapatot, míg Bem Dornaig ment és vissza Borgóprundra rendeltettek és ott várták vissza a tábornokot. Tihuczától magával vitte Dornára a bécsi legiót, Székely-huszárokat és a Sándor-gyalogságot, nem is volt többre szüksége mert Urbán és Jablonowsky mindenütt futottak, és Tihuczától Jakobéniig, (egy falu Bukovinában) a hol báró Mans rézbányái voltak, megsem állottak.

Ezzel ez időre az osztrák erdélyi éjszaki hadtesttel a hadjárat így volt befejezve.

Bem a csapatokkal Beszterczére visszajött, innen kis hadtestével Maros-Vásárhelyre indult hová január 13-ára megérkezett, vele volt a Mátyás-husár osztály is.

Tehát Czech nem helyesen volt informálva, midőn iratában azt mondja, hogy Bethlen, Naszód, Beszterczén és Tihuczán csaták voltak, mert a mint ezen észrevételben elő van adva, Urbán és Jablonowsky ezredesek Bethlenben való szétkergetésük után a magyar sereggel szemben nem álltak Tihuczán is csak egy kis csete-paté volt, a midőn futottak.

Ezzel ezen észrevételeimet a jelzett hadi közlésekre bevégeztem. Ha az Isten éltet az erdélyi csatákról még fogok írni.

Szentgyörgyi József

1848—49-beli huszár főszázados.

Honvédek albuma.

— Tizennyolezadik csoport, össze állította az ereklye muzeum őre. —

A szabadságharcz egykori daliáinak nagy része a társadalmi téren is szép feladatokat töltött be. Némelyiknek munkája után kitüntetés is jutott osztályrészul, örömmel olvasunk ezekről a napi lapokban s az ily közleményeket össze gyűjtögetve, elhelyezzük az utókor számára az ünnepeletrajzi adatai közé.

Ilyen ünnepeles tárgya volt közelebbről ama férfiak egyike is, kiknek arczképeit bemutatjuk.

Megjegyezzük, hogy albumunkba időről időre felvett szabadságharczbeli férfiak csoportja előőrsei ama nagy csapatnak, melyet a milleniumi időkben szándékozunk a nagy napok iránt kegyelet ébrentartására a honvédek „Pantheonában“ adni *Orbay Dénes 2-ik honvéd utász-zászlóalj belüli főhadnagy.*

Orbay Dénes született 1827 szept. hó 2 án Bpsten Honvédségi szolgálata előtt okleveles mérnök és gyakor-nok volt Budán az orsz. építészeti főigazgatóságnál.

Mint honvéd utász főhadnagy a 2-ik zászlóaljnak hősiséggel küzdött a következő ütközetek és csatákban; szolnoki, czeplédi, torna-aljai, kápolnai, mező-kövesdi, eger-farmosi, tápió-bicskei, nagy-sarlói, komáromiban. Ő t volt a budai bástyafal lebontásánál és egy közkatona vigyázatlansága következtében bal lábán megsebesült

Katonai jelentékeny szereplése után mérnöki majd főmérnöki állása után élt és él a mai napig tisztességben Neje elhalt csak két unakája van, kiket meleg szeretettel gyámolít.

Jeddi Sándor honvéd őrmester a 12-ik zászlóaljnban.

Jeddi Sándor született Maros-Vásárhelyen 1826 évi márczius 26-án s ugyancsak M.-Vásárhelyen élte át ta-

nuló éveit is. Mint végzett jogász és hazáját forron szerető ifju sietett a veszélyben forgó országot védelmére kardot rántani.

Mint 12-ik zászlóaljbeli őrmester részt vett a vajdaszt. iváni, maros-vásárhelyi, hermani, köpeczi, rákosi, radnai, radna-*szt.*-györgyi, borgói, jaádi, besztercei, szertfalvai, tekei, szászrégeni, nagy-szebeni, szász-sebesi ütközetekben, mindenütt hiven szolgálva egész a dévai fegyverletélig.

Jelenleg jó anyagi viszonyok között kellő nyugalomban tölti napjait M-Vásárhelyen, mint városi bizottsági tag és erdőtiszt.

Háromszor nősült, s harmadik nejétől egy kis lánya és fia született, kiknek hogy felnövésében is gyönyörködhessek, őszintén kívánjuk.

Dr. csatári Csatóry Lajos.

A természet megáldotta óriás testi és szellemi erővel, soha nem szünetelő munkakedvvel és a konok fatalista nyugodtságával.

1831. November 16-án született Nagy-Váradon már 7 éves korában az első gymnasiumi osztályba lépett és 15 éves korában bevégezte az akadémiai tanfolyamot hol az errefordított 8 tanéven át minden tantárgyból első jelesnek osztályoztatott; 1848-ban beállott a Nagy-Váradon alakult 27-ik honvédszászlóaljba s részt vett Bem táborában a legtöbb erdélyi csatában és ütközetekben; hadnagyi kinevezését a csucsai ütközet után Beöthy Ödön kormánybiztos adta át neki személyesen B-Hunyadon; februárban mint főhadnagy, a 69-ik zászlóaljhoz tétetett át, s innen mint százados jutott ismét vissza a 27-ik zászlóaljhoz; a világosi fegyverletétel után századával Augusztus 18—21-ig a teregovai passus hősies védelmében vett részt, Augusztus 22-én a Mehádiánál vívott utolsó ütközetben gránátrakéta által súlyosan megsebesült s így ment át egész századával török földre, hol századosi rangjának megtartásával a Damaskusban állomásozó 6-ik lovas ezredbe beosztatott, s 1850-ben részt vett azokban a harcokban, melyeket a keresztényeket üldöző Druzok ellen folytattak és ezeknek teljes megveretésével végződtek. Ez alkalommal őrnaggyá léptették elő; 1852-ben amnestiát kapván kényszer utlevéllel tért vissza hazájába s egy angol kapitány szíves közbenjárásával az őt váró csendőröktől szerencsésen menekülve folytatta útját Bécs felé, itt azonban elfogatott és hadi törvényszék elébe állított; őt havi fogság után engedélyt nyert az orvosi pályára lépésre s Bécsbe internáltatván, az ottani orvosi egyetemre felvételtett s 1856-ban orvostudorrá felavattatott; mint ilyen tért vissza Nagy-Váradra, hol mint törvényszéki és megyei főorvos s egyszersmind vasuti orvos 1868-ig kiválólag az állami orvostant mivelte; tevékeny részt vett a magyar orvosok és természet vizsgálók nagy gyűléseiben, és már 1863-ban Pest nagy gyűlésén indítványozta az egészségügyi törvény megalkotását; 1868-ban Ő Felsége a király egészségügyi tanácsossá nevezte ki, s mint ilyen elhagyva szülővárosát Budapestre jött, hol őt a tanácsjegyzőjévé választotta s 1870-ben az állami vasutak egészségügyi osztályának lett vezetője s szervezte az egészségügyi szolgálatot, hogy miképen? arról tanúságot tett a május 30-án lefolyt 25 éves jubiláris ünnepélye, melyen úgy a kereskedelmi miniszter küldötte, mint kartársai tanúságot tettek érdemeiről.

Önfeláldozólag működött Csatóry Lajos részint mint a magyar kormány, részint mint az országos közegészségi tanács képviselője a bécsi, párisi, amsterdami, brüsseli, berlini, genfi, londoni és római nemzetközi orvosi és egészségügyi congressusokban és kiállításokban s a képviseleti költségeket mind e helyeken a sajátjából fedezte; mind e congressusokban tiszteleti elnökké lett megválasztva és növelte a magyar művo-

lódés és tudomány jó hírét és nevét; ismertette a külföldön a magyar egészségügyi intézményeket s megczáfolta a magyar-ellenes sokféle rágalmaikat. Az egészségügyi törvény a szülészeti képezdék, a rendőrorvosi intézmény s a királyi egészségügyi felügyelők az ő javaslati folytán léptek életbe.

Mint a „törvényszéki orvostan“ magántanára, egyike a legnépszerűbb jogkari tanároknak, hallgatóinak száma fél-évenként meghaladja a 300-at. Az irodalmi téren számos önálló munkái és úgy politikai mint tudományos cikkei általános elismerést vívott ki.

Midőn az általános berlini egészségügyi kiállítás épülete 1892-ben a lángok martaléka lett, a szervező bizottság elnöke Frigyes koronaherceg, később német császár az égést követő napon más nap reggel 7 órájára összehívta a bizottságot s azon kérdést intézte hozzá: Mi lesz a teendő? A német országok küldöttei mélyen hallgattak; ekkor „Csatóry feláll s azt mondja: Az épületet megemészthette a tűz, de nem a német eszmét, mely a kiállítást létrehozta, én a magyar kormány küldötte gyanánt biztosítom a reánk eső összeget, indítványozom, hogy a kiállítás létesítessék.“ Erre a német delegátusok bravo és tapsal feleltek s a koronaherceg kimondotta a határozatot: a kiállítási épületek újra építésére, az ülés befejeztével Frigyes pedig azt mondotta Csatórynak „Tudtam eddig is, hogy a magyarok nagy parlamentaris tehetséggel bírnak. Ön azt fényesen bebizonyította“ s kezét adva megköszönte Csatóry fellépését. Midőn a következő évben a kiállítás tényleg fényesen sikerült, a koronaherceg minden alkalommal kitüntette Csatóryt és több ízben hívta családi körestélyre. A megboldogult Vilmos császár emlékéremmel, Augusta császárné pedig egy ritka szépségű melltűvel ajándékozta meg Csatóryt, ki Berlinben egy majdnem ezer főből álló és a Berlin legmagasb köreiből valókat magában foglaló banket alkalmával, melyben a magyarok részéről Kubinyi Árpád képviselő is részt vett, nagy beszédben czáfolta az indokolatlan előítéleteket, melyeket némelyek a magyarok iránt táplálnak, beszéde oly lelkesedést keltett, minő a német birodalomban ritkán tapasztalható.

Hogy Csatóry nemcsak tudományal védi hazáját és szerez elismerést nemzetének, ime egy példa a sok közül.

Midőn a magyar emigránsok lóháton Viddinből Sumlába indultak, a mostani Mahmud Hamdy pasa török tábornagy s a Drinápolyi hadtest parancsnoka (akkor Freund százados) a lengyelek bátorságát dicsérte szemben a magyarokéval, ebből rögtönzött pátbaj fejlődött közötte és Csatóry között, melyben ez kézcuklóján Hamdy basa pedig fején súlyos kardvágást szenvedett: mi azonban nem gátolta őket abban, hogy lovagiasan kibékülvén legjobb barátokká váljanak.

Csatóry Lajos a császári és királyi vaskoronarend, a belga Lipót rend, a Szász Ernestini házi rend lovagja, a török medzsidrend nagy tiszti keresztese, s a vitéségi érem tulajdonosa; nagy számu hazai és külföldi tudós társulatok tiszteletbeli, választmányi és rendes tagja honvéd menház egyik miniszteri felügyelője, a milleniumi kiállítás mentő csoportjának elnöke s az országos bizottság tagja stb. stb.

Jegyzetek az 1849-ik évi eseményekről.

-- A hadjárat alatt összegyűjtött adatokból, később a keleti emigratio alatt történekből egybeállította: Lászlófalvi Velics Károly 1848—49-iki honvédszázados és volt emigráns.

Az után első teendőm volt a Br. Orbán családot felkeresni a kihez Rutkainé által ajánlva voltam és a kivel érintkezésbe volt a Kossuth családja — itt is a legszívesebb fogadásban részesülve meg ismerkedtem Br.

Orbán Balázsszal, a ki már egy pár évig volt Constantinápolyban szülőivel, de nem volt emigráns s kiterjedtebb helyi ismeretséggel bírt. Általa a menekültek közül többen elhelyezést kaptak s segítségére volt a miben tehette mindenkinek, úgy az öreg szülői anyagi segélyben is részesítették a többieket és a menekültek érdekében sok mindent meg tettek — a mi később az osztrák követség-nél is feltűnt s kérdőre vonták az öreg Bárt mint osztrák alattvalót, Balázst pedig a ki többnyire az emigránsok között volt, figyelmeztették hogy kerülje a gyakori érintkezést velük, mert rossz vége lesz, a mi később be is következett s őt is üldözték.

Alig rendezhettem be magamat új szálláson, vendégeim érkeztek s meglepő volt reám nézve azokat fogadni itt a kiktől egy pár hét előtt bucsuztam el Budapesten. Figyelmese a kinek vendégszeretétét több ideig élveztem Budapesten Hatvani bujdosó társammal. Ő lepott meg Dr. Dombori (Gukkenberger) ferenczvárosi kör orvos és Makk tüzérőrnagy kíséretében. Ezek is menekültek nem sokára utánam miután a rendőrség zaklatásainak voltak kitéve.

Feltűnő volt azonban mindnyájunk előtt hogy másnapra következőleg reggel korán megjelent szállásunkon egy osztrák kém, a török rendőrséggel igazolási jegyeink felmutatását követelve s még ki sem pihenhattük jól magunkat — már újabb zaklatásnak voltunk kitéve. Utlevelünk szerencsére már rendben voltak, az enyim Corfuban láttamozva mint angol alattvaló — nekik az amerikai követségtől volt utlevelök New-Yorkba utazandók a hová különben is szándékoztak utazni. Egy pár hét múlva el is utaztak mind hárman Londonba, dr. Dombori meg is telepedett. Figyelmese és Makk ki mentek Amerikába s ott katonai szolgálatba léptek s Figyelmessi fel is vitte tábornokságig.

Még ez után is, hogy Sumláról Kossuth kormányzót az emigráció egy részével bellebbezték. Kiutahiába s Windinből is érkeztek többen emigránsok Constantinápolyba, úgy azok is a kik később menekültek, de itt folytonos üldöztetésnek lévén kitéve az osztrákkormány által a kik török szolgálatra nem vállalkoztak, kénytelenek voltak Kis-Ázsiába távozni s Gömleken és Brusán tartózkodtak. Kezdetben arról is szó volt hogy a török kormány ajánlatára egy magyar Coloniát alkossanak a mit a lengyel emigránsok kezdeményeztek a mi a török kormány segélyezésével kedvező állapotban is volt. De a sok pártoskodás s egyet nem értéssel megállapodásra nem jöhetvén nem sikerülhetett, s mindenkinek a maga fenntartásáról kellett gondoskodni s foglalkozás után látni, hogy a maga erején megélhessen. Egyesek tehát a földmíveléshez szegődtek s nagyobb gazdaságnál alkalmazást kaptak, többen a Brussai selyem gyárnál kaptak alkalmazást és a gazdagabb törököknél s basáknál vállaltak szolgálatot, egy néhányan iparosok lettek és nagyobb kereskedői házaknál kaptak alkalmazást. Kevesen a német nyelvet bírták s bizony kemény sors várt azokra, a kik csak a magyar nyelvet bírták s több végzett jogász és ügyvéd volt kénytelen mint lovasz vagy kocsis szolgálatba lépni, hogy fenn tarthassa magát és a szükséges nyelveket elsajátítsa.

E közben Brusán az a hír terjedt el, hogy Kiutahiában a kaszárnya ivó vize meg lett mérgezve, a hol az internáltak elhelyezve voltak — ezt a hirt Orbán Balázs Bárdival hozta Constantinápolyból s azonnal tovább is utaztak s mind ketten siettek Kiutahiába, hogy e felől értesítsék az illetőket s főleg Kossuth kormányzót, a mi meg is történt, és így eleje lett vége a szörnyű tettnek minden rossz következés nélkül. — a kutat azon-

nal betömték földdel és a parancsnokot elmozdították s ezzel belett fejezve a vizsgálat a mi különben is titokban történt. A legfőbb eredmény azonban az lett hogy az amerikai követség, állítólag a Kossuth felszólítására azonnal közbe lépett, hogy a magyar emigránsokat Amerikába szállítsák — a mi rövid idő alatt be is következett, miután ez a merénylet másodizben történt.

E bizonytalan állapot véget ért azonban, a mint az amerikai gőzösök meg érkeztek Gömlekre, hogy a magyar emigránsokat a bellebbezettekkel együtt Amerikába szállítsák s ide gyűltek össze a menekültek és Kossuth kormányzó is a bellebbezett társaival, ezek között volt egy néhány lengyel is. Az egyik hajót elfoglalta Kossuth kormányzó bellebbezett társaival, és azokkal a kik kíséretéhez csatlakoztak, ezek között volt Br. Orbán Balázs is a ki a történetek után, mint osztrák alattvaló tovább itt nem tartózkodhatott, s menekülni kellett úgy szintén Brádi is velük ment.

A másik gőzhajó is megtelt magyar emigránsokkal s Gömlekről be jött a hajó a Constantinápolyi kikötőbe is, hogy innen is felvegye a kik itt tartózkodtak alkalmazás nélkül, de az is megtörtént, hogy többen kényszerítve voltak elutazni, így *Gróf Vay László* és *Kis Tóni* s még többen fel lettek szolítva és a rendőrség által a hajóra kísérve, mint ügynökök s Kossuth megbízottjai a kik Constantinápolyban tartózkodtak.

Azután, hogy Kossuth bellebbezett társaival és a magyar emigránsok nagy része Amerikába elutaztak, megszűnt a további zaklatás, az osztrák kémek el oszlottak és a török rendőrség sem törődött többé a menekültekkel, és így a kik még ezután is menekültek s érkeztek meg Constantinápolyba szabadon járt s kelt mindenki s nézhetett foglalkozás után s egyeseknek sikerült még ezután is a katonasághoz belépni a hogy az emigráció itt is feloszlott, de csak úgy, ha renegált s Bangya volt az utolsó a ki legkésőbbben érkezett ide és renegált, s mint ezredes lett beosztva.

Az emigrációba a legjobb helyzet azoknak jutott, a kik kezdetben török szolgálatba léptek s részint mint tisztok belettek osztva a hadsereghez vagy mint renegáltak rendes szolgálatba léptek; a szám feletti tisztok kezdetben mint a Szultán vendégei ellátásban részesültek mind addig, a mig elhelyezve lettek. Azok a kik Widinbe és Sumlán léptek katonai szolgálatba a mint Constantinápolyba érkeztek, be is lettek osztva a hadseregbe s nagyobb része Kis-Ázsiába levő ezredkebe különböző helyekre s kevesen maradtak Stambulban s ezek is Kis-Ázsiában Skutariba levő ezrednél voltak.

A renegáltak közül *Bem*, *Kmetty* s *Bátori Aleppoba* lettek bellebbezve és a kik még hozzájuk csatlakoztak *Kollmann*, *br. Stein* és *Frits Gusztáv* Stambulba maradtak s e két utolsó nemsokára a hadügyminiszteriumba lettek alkalmazva a kik török nyelvet különben is jól beszélték de *Br. Stein* Farkas basa az arabsnyelvben is jártas lévén írni és olvasni is tudott törökül a mi ritkaság volt s kevesen fejtettek ki akkora szorgalmat, hogy törökül írni és olvasni megtanuljanak s azzal csak *Szilágyi Dániel* és *Vámbery* dicsekedhetett, a kik különben mint orientalista buvárok a török könyvtárakat tanulmányozták. De még a törökök magok is kevesen tudnak írni és olvasni s ezek zöld turbánt viseltek fejeken s arról lehetett őket felismerni. Rendesen az ilyen írástudó musulmánok a Vakuftal (papi szék) kerültek ki s uton utfélen kis sátrukba ütötték fel irodájukat s ott körül fogva az ügyfelek által, írták meg számokra különböző ügíratokat a török katonaságokhoz.

Megjegyzem, hogy a magyar emigránsok könnyen és hamar megtanultak törökül beszélni s köztük léve folytonosan kevés idő alatt értekezhetünk velek, de tanultunk is törökül nagyban s többen vettünk órákat *Szilágyi Dánieltől* a ki kész tanár volt a török nyelvben s Petőfi verseit is lefordította töröknyelve.

Mi is egy néhányan a kik Skutariba a vezényletnél mint számfeletti tisztek voltunk a kaszárnyába laktunk s vártuk beosztásunkat. Rendes török katona ruhát viseltünk kékes szürke posztó magyarka sárgaréz-gombokkal és kékesszínű pantallon és mellény, veresposztó fezzel s a közepén egy hosszú fekete selyem bojt és a tepelik vagyis nagy sárga réz gombbal van le szoritva. Ez a katonai jelvény s civilnek a sárga rézgomb hiányzik s azt nem hordhat, csak katona.

(Folyt. köv.)

Honvédek és a millenium.

A midőn örömmel tapasztaljuk, hogy a küszöbön lévő ezredéves nemzeti ünnepély emeléséhez e Hazá minden számba vehető hazafias faktora hozzá járulásával segédkezik, elszomorítólag hat reánk, hogy az Országos Központi Bizottság, tudnunkkal eddigelő még ez érdemben semmiféle irányban kezdeményező lépéseket nem tett, hogy e magasztos nemzeti ünnepély alkalmával, hol Hazánk egész történelmi multja és jelene, a nagy világnak bemutatni céloztatik, egyszersmint a 1848—49-es honvédség is melynek világra szóló hazafias hadi ténylei zárták be Hazánk történelmi multját és alkották meg jelenét — az ünnepély keretében méltó helyét elfoglalhassa.

Ennél fogva az iránt kérelmezzünk a mélyen tisztelt bajtárs Elnökségnél:

méltóztassék az országos honvéd-gyűlést, tekintettel az idő rövidségére, lehetőleg még e f. év Augusztus havában össze hívni, hogy ez országos nemzeti ünnepély tárgyában az 1848—49-es honvédség Egyeteme részéről a kezdeményező lépések megtétezhessenek.

Hazafias tisztelettel és üdvözlettel a szabolics megyei honvédegyelet nevében

Nyiregyháza, Junius 18. 1895.

Krudy Gyula
elnök.

Honvédek előkészülete a milléniumra. A 48-as honvédeknek a milléniumi ünnepen való képviselése ügyében közöljük azt a felhívást, melyet a szabolics megyei honvédegyesület nevében Krudy Gyula elnök bocsátott ki. Ugyanilyen felhívást bocsát most ki a csanád megyei honvédegyesület nevében Fejérváry Imre elnök, a ki felszólítja a budapesti központot, hogy legkésőbb Szent István napjára hívja össze a milléniumi ügyet tárgyaló közgyűlést.

Az ügyben az egyesület elé indítványt is terjesztettek, mely szerint az öreg honvédek 1896, junius 7-én államköltségén Budapestre feljönnének és ott másnap fegyvernem szerint három csoportba osztva, a vérmezőn a király előtt elvonulnának. Minden esetre nagy dolog volna, ha a még életben levő 26—28 ezer honvéd a király előtt elvonulna.

A csanád megyei 1848—49-iki honvédegyelet határozata alapján, — mint lapunkat Makóról értesítik, — az egyesület elnöksége nyílt felhívást intéz a még élet-

ben levő öreg bajtársakhoz, hogy lássanak közösen a cselekvésbe, hogy az ezredéves ünnepen a negyvennyolczas honvédek elnyerjék a jogos, és hozzájuk méltó helyet. Fejérváry Imre, az egylet elnöke tehát felhívja az összes 1848—49-iki honvédegyleteket, hogy az ezredéves ünnepély alkalmával, az egyöntetű képviseltes céljából, a budapesti országos 1848—49-iki egylet elnökségét közösen hívják föl az országos honvédgyűlésnek, legkésőbb István- király napjáig leendő megtartására, annál inkább, hogy az egyletek aztán ahhoz képest intézkedhessenek.

A bpesti honvédegyelet gyűlése elfogadta a csanád megyei honvédegyelet körlevéleiben közölt indítványt, hogy az 1848-49-iki honvédek a milleniumi ünnepségekben testületileg vegyenek részt s hogy e végből az országos honvédgyűlés összehívassék.

Mara Gábor

a 83 zászlóalj parancsnokának emléke.

A következő hazafias jelentést vettük, mely a maga egyszerűségében szebben beszél a legszebb szónoklatoknál.

Gyászgyülekezési jelentés:

1849 ben július 2-ikán a muszka sereggel szemközt vívott csatában Háromszék megye Kökösi nevezetű község határán több jeles honvéd bajtársaink között elesett, a 83 ik zászlóalj parancsnoka is zászlójának élén:

Mara Gábor

Az akkori zürzavara közt Telek nevezetű helységbe vitetett és ott egy sírgödörbe behantoltatott.

46 éve telik ez időtől jelen év július 2-ig. A jeltelessen sirt a rikánbelői honvéd-egylet egykori bajtársai ugyan ez év junius 30-án egy sírkövel kegyeletes emlékül jelezni kívánják. Ennek ünnepélyét a mondott nap délután 3 órára tüzték ki az illetők.

E kegyelet adójának letevéséhez minden rendűek, kikben hazaí érzelem honol, tisztelettel meghívatuak.

Program:

1. Nyitány, éneklí a zágoni dalárda. 2. A rikánbelői honvéd egylet elnöke K Horváth Ignác előadja a gyűlés okát. 3. Hidvégi ev. ref. lelkes és 1848—48-es honvéd-hadnagy parentatiót tart. 4. A zágoni dalárda énekel. S ez után szétoszlás.

Brassó, 1895. junius 7-én.

A rikánbelői honvéd egylet elnöke

Kovachich Horváth Ignác,

1818—49. h. huszár alezredes.

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk báráit kérjük: sziveskedjenek a halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Beliczai László Gömör megye nyugalmazott főmérnöke, 1848—49-es tüzérhadnagy meghalt Nagy Rőczén. Az elhunyt a szabadságharc után Gömör megye főmérnöke, később pedig az ujonnan szervezett államépítési hivatal főnöke lett, mely állásáról 1885-ben vonult nyugalomba. Azóta Nagy-Rőczén élt.

Bérczy István, 1848—49-iki honvédszázados e hó 14-én 79 éves korában Aradon meghalt.

Müller János, 1848—49-iki honvéd a napokban Derecskén elhunyt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Társasestély. Harmincznegyedik össze jövetelét tartotta jun. 15-én a kolozsvári ereklye muzeum s a „Történelmi Lapok“ körül csoportosult hivekből alakult társaság. A Herczegovinában tartották a társas estélyt, melyen szép számmal jelentek meg, nem csak Kolozsvárról, hanem vidékről is. Az estélynek több érdekes mozzanata volt. Több igen érdekes s a Történelmi muzeumba szánt egykoru képet mutattak be a társaságnak. Sárdi Lőrincz Czuczor Gergelynek egy kéziratban levő versét mutatta be s olvasta fel, melyből a honfiúi fájdalom panasz hangokban tör ki, az Istenhez szól s a kifakadásra az Ur felel. Bemutattak egy fekete lapra piros betűkkel nyomott egykoru névsort az elnyomatás idejéből a haza ellenégeiről, a kamarilla tagjairól.

A társaságban szóba hozták, hogy a Szamosfalva határán eltemetett székely vértanuk helyét felkeresik az évforduló napján. A történelmi muzeumnak pedig ajánlani fogják, hogy a vértanuk működésére és emlékezetére vonatkozó adatokat szerezzze meg levéltára részére; arcképeiket s a netalán meglevő ereklyéket gyűjttesse egybe. A társaság tagjai a „Kalmár alapítványra“ maguk között kisebb gyűjtést rendeztek s a távollevő Kalmár Antal főhadnagyot, ki a muzeumnak kezdettől fogva egyik szorgalmas munkása felköszöntve, táviratilag üdvözölték. Az estély folyamán több érdekes történelmi epizodon kívül szóba kerültek a Bem testőrei, kikről lapunk közelebről tett említést. E felemlítés folytán most az egyik testőr tollából érdekes történelmi visszaemlékezést közölt a Történelmi Lapok mult száma.

Az estélyen néhány hangulatot keltő egykoru dalt is bemutattak. A társaság este 10 óra után oszlott szét.

Székely vértanuk hamvai. Május 15-én Kolozsvárt felelevenítették a Szamosfalva határán 1849 október 18-án kivégezett székely honfiak emlékezetét is. E két vértanu: névszerint Madéfalvi Tamás András csikmádé falva születésű nyug őrnagy 50 éves, nemzetőr alezredes és Sándor László 52 éves csiktaploczai születésű táblalabíró és nemzetőr százados kötél által végeztetett ki s a kivégzettek tetemeit a helyszínén temették volt el.

E vértanuk emlékét a kolozsvári temetőben jelzi a csikszéki honvédegylet által emelt köemlék; arról, hogy poraik hol nyugosznak, az emlék felállításakor senki sem tudott felvilágosítást adni. Most azonban a történelmi muzeum tagjai kikutatták, hogy van még egy élő tanuja e vértanuk kivégeztetésének. Mucsi József kolozsvári külvárosi polgár, ki mint fiatal fiu távolról szemlélte a jelenetet s ismeri a helyet, a hol a kivégzetteket eltemették. Tervbe van véve, hogy a kivégzés évforduló napján e helyre kirándulást tesznek s arra fognak törekedni, hogy emlékekkel jelöltessék meg a hely, a hol a két székely vértanu tetemei porladoznak.

Vasvári eleste helye közelében Bélesen nem sokára iskola fog létesülni az állam és Emke támogatása mellett. Az ügy előkészítésével Szabó Samu tanár, a Vasvári kör elnöke nem megbizva az Emke részéről. Ennek következtében a Vasvári kör idei kirándulása is elhalasztatik az évforduló idejéről arra az időre, a mikor az iskola ügye is szőnyegre kerül.

Honvédegyletek az igazolás ügyben. A budapesti honvédegylet e hó 21-én délután dr. Balogh Sán-

dor elnöklete alatt az új városházán ülést tartott. Első sorban felolvasták a miniszterelnöknek ama rendeletét, melylyel helyben hagyta a honvédegélyző orsz. bizottságnak azt a határozatát, hogy a honvédigazolások törvényhatóságok útján már csak ez évi október 1 ig eszközölhetők. A budapesti honvédegylet éppen úgy, mint két napelött az 1848-49-i honvédegylet, fölöttébb sérelmesnek nyilvánítja ezt a határozatot, mert alapszabályaiban biztosított jogait támadja meg — minden ok nélkül csakis pár embernek való kedvezésből Elhatározták, hogy sürgősen megkeresik a központi orsz. honvédegylet elnökségét, hogy haladéktalanul hívja egybe az orsz. honvédegylet, mely azután orvoslást keressen a kormánytól, vagy az országgyűlésnél, mert a miniszterelnök jóakarátában ugyan nem kételkedik, de meg vannak győződve, hogy téves információknak engedett, s adott érvényt. Szükség esetén a király elé viszik a dolgot.

Honvédek ellátása a miniszterelnökségben. A király Dárday Sándor volt országgyűlési képviselőt a miniszterelnökséghez miniszteri tanácsossá nevezte ki.

Bánffy báró miniszterelnök az ujonan kinevezett miniszteri tanácsost egy ujonan felállítandó osztály vezetésével szándékozik megbizni, a melybe a nemrég kinevezett Balla Gyula miniszteri titkárt és egy legközelebb kinevezendő fogalmazót is beosztanak. Ebbe az osztályba nevezetesen a szerb egyház-kongresszusnak a törvény értelmében a miniszterelnökséghez tartozó összes ügyei és az 1848-as honvédek nyugdíjügyei fognak beosztatni. Julius elsejétől ugyanis a szabadságharcban résztvett valamennyi honvéd nyugdíjigényeit a miniszterelnökség intézi el. Az erre vonatkozó szabályzatot legközelebbi rendelet alakjában fogják közétenni. Az orsz. honvédegélyző egyesületnek különben, mint eddig is, a jövőben is megmarad az a joga, hogy a rendelkezésére álló alapok, illetőleg az alapok kamatai keretében az öreg honvédek segélyezéséről gondoskodjék.

Szegény honvédek tájékoztatása. Évről évre teljesíteni szoktuk azt, hogy a „Történelmi Lapok“ útján és ennek segélyével a lap barátai a fővárosi és vidéki hirlapok, valamint a honvéd egyletek útján tájékoztatjuk a szegény honvédeket arról, hogy miképen juthatnak könnyű szerrel ellátási dijaikhoz. A f évben is teljesíteni akartuk azt a feladatot, még pedig praktikusabb alakban az eddiginél. Azonban a mikor a Tájékoztatónk szedés alá adatott, akkor értesültünk arról, hogy a ministerelnökség a segélyezés ügyét átveszi s így nekünk nem marad egyéb feladatunk, mint bevárni azt a szabályzatot, mely a segélyezés modozataira nézve, rendelet alakjában közzé fog tétetni. Akkor mi leszünk ismét az elsők, a kik tájékoztatjuk olvasóinkat arról, hogy miképen gyámolíthatják az öreg honvédeket.

Tolnay Gáborról. Tolnay egyike volt a legjelebb őrnagyoknak.

Tolnayról az van irva, hogy tanulmányai végezte után katona lett, pedig Tolnay tanulmányait 1843—44-ben végezte s 1848-ig katona nem volt, hanem 1848-ban lett a marossszéki székely nemzetőrök őrnagya, mely később mint honvéd zászlóalj, a 65 számot kapta és mely zászlóaljnak egész a dévai fegyverletélig őrnagya volt és nem a 12-dik honvéd zászlóaljnak, melynél soha sem szolgált és melynek őrnagya Klement György volt.

Az alkotmány vissza állítása után nem mint főhadnagy, hanem — ha nem csalódom, ezredes volt *ádlátusa* és nem segéd tisztje József főherczegnek.

Toroczkó-Szt.-Györgyön, 1895. június 23-án.

Thorotzkay Sándor.

össze állítja a sok anyagot eleven tollal. érdekesen dolgozta fel.

A könyvet Szabó Samu tanár, a kolozsvári honvédegyelet elnöke rendezi sajtó alá. A munka a szerző költéségén jelenik meg s csak 500 példányban nyomul. A ki megakarja szerezni, a „Történelmi Lapok“-nál jegyeztesse elő nevét s a megrendelt példányok számát.

Az árát még nem határozták meg, mert még nem tudhatni hogy a képek, táblázatok, szöveg hány ivet fog elfoglalni. Annyit jelezhetünk csupán, hogy három koronánál drágább nem lesz.

Háromszéki önvédelmi harcz története című munka bekötött példányára megrendelést tett Rátz Mózes gazda Fogarasmegye 1 példány.

A tanuló fiatalság figyelmébe. A kolozsvári történelmi 1848—49-es ereklye muzeum arra kéri a tanuló fiatalságot, hogy a nyári szünidők folyamán 1848—49-es időkre tartozó ereklyék és okmányok után tudakozódni és ilyen tárgyakat a muzeumnak beküldeni vagy a beküldésre befolyjni sziveskedjenek. A muzeumba beküldhető tárgyak s iratok neveire nézve a következő sorozatot közöljük tájékoztatásul: Arczkép Golyó s más löveg. Csatahely vázlat. Csataterekekről hősök sirjairól vett fű, virág. Csatakép. Emlék oszlop rajza. Eml. o. miniatúr mintája. Érdemrend. Fegyver. Hadi zászló Honvédek életrajzai. Képei. Jegyzetei. Vissza emlékezései. Könyvek. Koszoruk. Kéziratok, okmányok, kinevezések. Katonai felszerelési tárgyak. Nyomtatványok. Proklamációk. Pecsétnyomók. Ruházatok. Szabadságharczbeli pénzek. Elitelték által fogságban készült emléktárgyak. Kokárdák 1848 - 49-beli hirlapok, röpiratok stb. Igen szivesen veszi a muzeum, ha a fiatalság öreg honvédek elbeszélései után leírja a szabadságharcz egyes epizodjait s beküldi. Minden küldeményt nyilvánosan nyugtáz a muzeum a „Történelmi Lapok“-ban s a küldő nevét „Arany könyvében“ nyilván tartja. A küldemények a milleniumra be rendezendő gyűjteményekbe osztatnak.

A Történelmi muzeum egylet igazgatósága nevében :

Dedky Albert elnök.

1895. egész évre előfizettek :

Tomanóczy Endre, Hellebronth Pál, Králitz Béla, Thuránszky Marczell. Vadnay Gergely, Biró József, Déési iparos ifjak önk. köre, Deák István, Bihari Sándor, Gál János, Münster Ede, Széchenyi kör, Voith Miklós, Eperjesi társadalmi egylet, Knapieszky Kázmér, Csanádmegyei honvédegyelet, Debreczeni Ignác, Berzenczey István, Nagy József, Bodnár Károly, Szamosujvári társalgó egylet, Pogány György.

1894. egész évre befizettek:

László Zsigmond, Deák István. Taub József,

Sánta huszár kötött példányát ujabban megvette Berzenczey István nagybirtokos Szentháromság, továbbá Bodnár Károly állomás előljáró Morágy.

Épen most jelent meg A „Sánta huszár“ naplója.

Értesülvén, hogy sokan óhajtják könyvalakban is birni néhai *Kinizsi* István huszár-kapitány érdekes emlékiratát, mely vonzó előadásával lapunk mult évi folyamában t. olvasóinkat olyan kedélyesen és tanulságosan szórakoztatta; elhatároztuk annak külön kiadását.

A 170 *sűrűen nyomtatott* lapra terjedő csinos kiállítású mű ára piros vászonkötésben 1 frt, arany nyomású és metszésű vászon *disz kiállításban* 1 frt 50 kr. A megrendelés lapunk szerkesztősége címére küldendő.

Végül megjegyezzük, hogy a naplót *Veress* Endre, az emigráció történetével foglalkozó munkatársunk rendezte sajtó alá és kísérte magyarázó jegyzetekkel, s ugyan ő írta meg a szerző életrajzát is.

A mű tiszta jövedelmét a szerző emlékét fenntartó alapra fordítjuk. Ez alap eddigi bevétele már le van téve a kolozsvári kereskedelmi bank 2540, sz. könyvecskéjében.

Az „1848—49. „Történelmi Lapok“
szerkesztősége.

„Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz Története“ című munkából most jelent meg a 37-ik füzet, melyben Gracza György a magyar honvédsereg megalkotását beszéli el.

Különösen az egyes csapattestek ruházatára és felszerelésére vonatkozó rész rendkívül érdekes. A füzet egykoru képei a következők:

Jön-e magyar segítség? (Bécs ostroma idején megjelent gnykép). Petőfi élete és halála. Rózsa Sándor négyecsövű puskája. Az isaszeghi csata vázlata. Békeküldöttség Windischgrätznel. Részlet az ápril 10-iki vaczi csatából. A medgyesi csata első napja 1849. márcz. 2-án. Magyar huszár-csákó. Honvédtiszt csákója. Közönséges honvédcsákó. Magyar tüzer-csákó. A bécsi nemzetőrség csákója. Osztrák tüzer-csákó.

A 2. kötet a napokban hagyja el a sajtót, és ugy külső kiállításra, mint beltartalomra talán még szebb az első kötetnél. Megrendelhető a mű kiadójánál. Lämpel R. (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedésében Budapest, Andrassy-ut 21. sz. a.

Szalay-Baróthi „Magyar Nemzet Története“ című nagyértékű művének első kötetéből most jelent meg a 16. füzet. Ezt a füzetet is 2 műmelléklet és 12 a szövegbe nyomott illusztráció díszíti. Egy füzet ára 30 kr. Az egész mű 60—65 füzetben lesz teljes s így előfizetni is lehet 6 füzetre 1.80 kr., 12 füzetre 3.60 krral a Lampel R.-féle cs. és kir. udvari könyvkereskedésben havi részletfizetésre Budapest, Andrassy-ut 21. sz. a.

tötte össze és felszerelve zene leírásokkal, magyarázatokkal hirneves szerzők arczképeivel stb A gyűjtemény katalogusa a kiadó hivatalban megtekinthető hol egyuttal bővebb felvilágosítással is szolgálnak.

Athleták jelentkezzenek. A kolozsvári Athletikai Club mindamaz alapító, rendes és pártoló tagjai, a kik a Clubba az 1889—1890 években léptek be, felkéretnek, hogy a milleniummal kapcsolatos ügyben teendő intézkedéshez állásukat és jelenlegi lakó helyüket közölni sziveskedjenek. A tagok ismerős tagtársaik lakó helyének és állásának közlésére is felkéretnek. A külföldön élők lakó helyéről, valamint az elhunyt tagtársakról hasonlóképen kéretnek értesítések. E rövid jelentéseket méltóztassanak „*Albert Károly torna tanár Kolozsvár*“ czim alatt julius 8-áig beküldeni.

A K. A. C. titkársága.

HIRDETÉSEK.

ERDÉLYI EGESZSÉGI LABDACSOK.

(CSODA-LABDACSOK.)

Mindennemű székrekedés és azok következményei eltávolítására, hogy mily kitűnő házi szer, mutatja az a körülmény, hogy minden más összetélt túl szárnyalt, semmiféle ártalmas szert nem tartalmaz, éppen ezért nem ártalmasok a gyomor- és belekre. hanem az emésztést rendes állapotba hozzák; aranyeresek, gyomor- és májbajosoknak és azoknak, kik altesti idegbántalmakban szenvednek és a vértisztítást igénylik, biztos gyógyulást hoz, helyreállítják és fentartják az egészséget.

A fenti bajokon kívül a következő bajokban nyujt alapos segélyt: Kezdetleges, nyílt és vak arany érnél, mindennemű kiütéseknél, régi sebeknél, sömör-, otvar-, fekélyek-, fej- és fülfájdalomnál, gyomorhurut, gyomorgörcs-, hányinger és nehéz emésztésnél. Továbbá rheumaticus bajoknál az epe kiválasztást elősegíti, egyszersmint óvszerűl szolgál a járványos betegségeknek.

HASZNÁLATI UTASÍTÁS.

Felnöttek reggel és este 2—3 labdacst vesznek. Erősebb szervezettek 4—4 szemet vehetnek, kik gyomorbajban szevednek és hosszabb kurát akarnak tartani, minden reggel vegyenek 2 szemet. Ára egy próbadozsnak 21 kr. egy rendes doboznak 50 kr.

KAPHATÓ:

NAGY SÁNDOR

gyógyszertárban a „vörös kereszt“-hez
Maros-Vásárhelytt, Szt.-György-utca 4. sz.

Gyógyászati különlegességek. Illatszerek. Pipere- és gyógyszeresza panok. Gyógyborok. Valódi tokaji ass.u. Francia és magyar Cognak. Mindennemű ásványvizek. Legkittűnőbb minőségű „China Malaga“ és „China-Vas-Malaga“ bor. Sebészeti eszközök. Kötészek stb

Egyedüli készítője és szétküldési raktára a már 10 év óta közkeveltségnek örvendő „Gyöngyvirág“ különlegességeknek u. m.: Gyöngyvirág hölgypor, szárviz, fogpor, arczkenőcs, mosdóvíz, hajolaj. pomádé, brillantin, viasz pomádé illatszere, eau de Cologne, hajszesz, szappan és Gyöngyvirág szobafüstölőnek.

Készítője a legtisztább gyógyszerési szeszből előállított Sósorszesznek és a Dr. Tischler általánosan elterjedt gyógyerejű szárvize és fogporának.

Levélbeli megrendelések postai utánvét mellet a legnagyobb pontossággal eszközöltetnek; csomagolásra nagy gond fordítatik.

Br. Majtényi kapitány hol van? Felkérem a tisztelt szerkesztő úr becses engedelmével 48-as honvéd bajtársimat, sziveskedjenek e lap útján tudatni, ki tud róla, hogy *Br. Majtényi* a 8 h. zászlóajnál volt százados él e? s ha él, hol van. Nekem ugyanis ő lenne a leghitelesebb tanum arra, hogy az említett zászlóajnál őrmester voltam, mert ő, *Br. Majtényi kapitány* nevezett ki azzá. E tanúságra azért van szükségem, mert nemrégől fogva nekem is jár segély a honvédalapból, de csak ugy, mint *tizenles*-nek, holott én őrmester voltam, 49 ben. — Nagy-szebenben voltam a kasamatákba zárva s azt tudom, hogy *Br. Majtényi kapitányom* is ott volt zárva egy más czellába. A szűk ablakon ki láttam, amint egyiket másikat vitték ki föbe lőni, egyiket sem ismerhettem fel. Lehet hogy *Majtényit* is föbe lőtték ott, s lehet hogy nem.

Torda, 1895. május. 15.

tisztelettel

Bauer János honvédőrmester.

A „Képes Családi Lapok-“nak tizenhétéves pályafutása alatt a régibb és újabb kor számottevő költői és írói sorakoztak zászlója alá, ugy, hogy ezáltal nemcsak azt érte el, hogy a művelt közönség körében tért tudott magának hódítani, de elérte azt is, hogy irodalmi színvonalon áll. A julius—szemtemberi negyedben új regényt kezd *K. Beniczky Irma* jeles tollából „*Miért maradt pártában*“ czimmal, mely eleitől végig megindító és frappáns. Ezenkívül közölve lesz „*A tisztartó urék*“ elbeszélés *Mészáros Sándortól*, „*Mócs tragédiája*“ életkép *Papanek Istvántól*; költeményeket *Rudnyánszky Gyulától*, *Kósa Edétől*, *Lavka Gusztávtól* fog közölni.

A „*Képes Családi Lapok*“ előfizetési ára egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1 frt 50 kr; Mutatványszámokat ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatal mind. azoknak kik legzélszerűbben levelező lapon hozzá fordulnak. Kiadóhivatal Budapest, V. Vadász-utca 14. sz. saját házában.

Eladó zenemű-tár Egy 12—14 ezer frtba került zenemű gyűjtemény, melyben a régibb időkötől a legújabb korig mindennemű művek összegyűjtettek, szépen rendezve, táblával arany felirattal tartalomjegyzékkel ellátva, eladó. A gyűjteményben zongorára írva meg vannak a klasszikus zeneművek, a hangversenyző nagy mű darabok, a hangversenyző szalon darabok, az összes magyar zeneszerzők művei, az operák, operettek szerzőinek munkái, továbbá sok száz olyan magyar darab, a melyek ma drága pénzért sem szerezhetők meg; igen sok van kéziratban tisztán vonalozva és írva. A hangjegytárt a tulajdonos több mint egy félszázad alatt gyűjt-